

Dauguma mūsų įsivaizduoja, jog folklorininkams nutinka kažkas geriau, kažkas blogiau. Bet aš pamėginsiu pažvelgti į mūsų reikalus sistemiškiau.

Kai likvidavo Kultūros ministerijoje Etninės kultūros skyrių, to nepavadinsi atsitiktinumu.

J.Basanavičiaus premiją už etnokultūrinę veiklą keletą metų įteikdavo iškilmingai kartu su nacionalinėmis premijomis. Įteikdavo prezidentas arba premjeras. Toks tradicinės kultūros veikėjų pagerbimas atrodė suprantamas, gražus ir garbingas. Atsimenu, kompozitorius Kutavičius net pasakė, jog už savo kūrybinius laimėjimus esame dėkingi folklorinei kultūrai. Bet atsirado ir nepatenkintų – kaip galima mūsų meną lyginti su šitais. Ir pagaliau atėjo diena, kuomet J.Basanavičius buvo išstumtas iš garbingųjų laureatų tarpo – į muziejų. Ir taip keletą metų J.Basanavičiaus premijos jau įteikinėjamos be prezidento ar premjero, toliau nuo iškilnių meno kūrėjų.

Tautodailininkės su dideliu dėmesiu ir meile pasiuvo tautinius drabužius pasiuvo ir prieš keletą metų panorėjo juos padovanoti pirmajai ledi – prezidentienei Adamkienei. Ji net pasipiktino ir atsisakė priimti dovaną. Prisiminkime, jog ponas Adamkus atsisakė pasirašyti Etninės kultūros globos įstatymą.

□ Į mokyklas lietuvių etninė kultūra neįleidžiama.

Šiandien girdime, jog valstybė daugiau neberems „Liaudies kultūros“ žurnalo, nerems Lietuvių liaudies kultūros centro, naują Etninės kultūros globos tarybą taip pat paliks be pinigų.

Sunkmetis, krizė – pasakysite jūs. Bet yra tokių elito meno sričių, kurias skriausti neišdrįs joks premjeras. Folkloristus galima skriausti, juk tie kaimiečiai pripratę tylėti. Juk mūsų visa etnokultūrininkų ir folklorininkų bendrija viena iš tyliausių ir kukliausių. Ar matėte kada, kad jie eitų piketuoti, demonstruoti, o gal net langus daužyti?

Pažvelkime ne į valdžią, bet į taip vadinamus intelektualus, kurie tiesiog nekenčia folkloro ir lietuvių tradicinės kultūros. Profesorius A.Bumblauskas gauna geriausią TV laiką ir sistemingai dergia senąją lietuvių kultūrą. Tą šutvę nesunku atpažinti: kiekviena proga jie juodina Dainų šventes, dabar jie įsikando, jog Pilėnai – tai lietuvių gėda. Šitą „atradimą“ padarė Darius Baronas, visur demonstruojantis savo neapykantą pagonims, ir atsirado visas būrys elitininkų, kurie džiūgauja šiuo atradimu. Tai pačiai juodai linijai priskirčiau ir Valdovų Rūmų atstatymo priešinikus. Gal ir jūs taip manote? Nueikite į pusiau atstatytus Rūmus ir pajusite arba pamatysite Lietuvos didybę.

Mano rašinys vieną dalyką sako: ir toliau savo rankomis turėsime tempti, kaip tie bėdžiai, tą protėvių girgždantį bet gražų ir brangų vežimą.

O gal pasirašykime peticiją dėl žurnalo „Liaudies kultūra“ išlikimo? Taip, pasirašykime ir paraginkime draugus.

Tad tokios nelinksmos, bet viską aiškiai į vietas pastatančios ir vaizdžiai atskleidžiančios mūsų etnokultūros padėtį ir šios padėties kaitos kryptį, mintys.

Tuo tarpu popieriuje viskas atrodo gerai. Etninės kultūros svarba Valstybės ir jos piliečių gyvenime nusakyta įvairiuose valstybės teisės aktuose. Vienas svarbiausių iš jų yra 1999 m.

priimtas Etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymas. Jame etninė kultūra apibrėžia taip:

„Etninė kultūra – visos tautos (etnoso) sukurta, iš kartos į kartą perduodama ir nuolat atnaujinama kultūros vertybių visuma, padedanti išlaikyti tautinį tapatumą bei savimonę ir etnografinių regionų savitumą“.

Lietuvos teisės aktuose etninė kultūra pripažinta vienu svarbiausių tautinį tapatumo ir etnografinių regionų savitumo išlaikymo garantų. Tautinės tapatybės išsaugojimas savo ruožtu laikomas vienu iš Valstybės strateginių tikslų. Etninei kultūrai pripažįstamas svarbus vaidmuo Lietuvos jaunosios kartos ugdyme.

Etninės kultūros svarba Valstybės ir tautos egzistencijai pabrėžiama taip pat ir Nacionalinio saugumo pagrindų įstatyme, kuriame sakoma, kad: „Valstybė privalo užtikrinti lietuvių tautos ilgalaikių gyvybinių interesų apsaugą saugodama Lietuvos teritorijos vientisumą, kalbą, etninę kultūrą, kultūros savitumą ir papročius, kultūros paveldą ir puoselėdama tradicinę šeimą.“

Žiūrint į popierius atrodo, kad visi Lietuvoje suvokia etninės kultūros svarbą lietuvių tautos gyvybiškumui. Tačiau tikrovė kiek kitokia. Etninė kultūra išstumta iš mokyklos, tebestumiama ir iš kitų gyvenimo sričių. Sakysite – kas čia tokio, modernėja visuomenė. Gal ir modernėja. Bet tie, kas kiekviename žingsnyje bando pastūmėti į šalį iš kartos į kartą perduoti skirtas mūsų tautos vertybes – eina prieš lietuvių tautos gyvybinius interesus ir, galiausiai, pažeisdami Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymą – veikia prieš Lietuvos valstybingumą. Tokiais turētu pasidomėti ne tik Lietuvos etninės kultūros globos taryba, bet ir Valstybės saugumo tarnybos. Mes kiekvienas savo asmeniniu veikimu turime prisidėti prie mūsų tautos savitumą, grožį bei ilgaamžę išmintį sutelkusių vertybių išsaugojimo. Nebus jų - neliks ir mūsų.

Jonas Trinkūnas